การประเมินผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของการทำนาข้าวในประเทศไทย

นำเสนอโดย

ผศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การประชุมวิชาการกรมพัฒนาที่ดิน ปี 2558

วันที่ 27-29 เมษายน 2558 ณ โรงแรม พลูแมน ขอนแก่น ออร์คิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ที่มาและความสำคัญ

- ในอดีตภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง
  : แหล่งอาหาร แหล่งจ้างงาน แหล่งรายได้ให้กับประเทศจากการส่งออก
- การขยายตัวทางเศรษฐกิจในอดีตทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนจากสังคมการเกษตรเป็นหลักไปเป็นสังคมที่พึ่งพิงอุตสาหกรรมมากขึ้น
  - ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร
  - GDP ภาคเกษตรในปี 2556 คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ12 (NESDB, 2557)
- อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรถือเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ (16.2 ล้านคน) และมีครัวเรือนในภาคเกษตร 5.71 ล้านครัวเรือน ในปี 2556 (สศก., 2557)

เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะยากจน

ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล (2)

- ตั้งแต่วันที่ 7 ตุลาคม 2554 รัฐบาลภายใต้การนำของคุณยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เริ่มดำเนินโครงการรับจำนำข้าว โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการได้นำมาซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงของสังคมถึงความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณ
- แม้ว่าจะมีการใช้จ่ายเงินจำนวนมหาศาลแต่งานวิจัยที่ศึกษาความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณผ่านโครงการฯ ยังมีจำกัด
- การศึกษาจากงานวิจัยก่อนหน้านี้อาจก่อให้เกิดปัญหา “ความเอนเอียงในการคัดเลือก” และมุ่งศึกษาเพียงผลกระทบด้านรายได้

ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล (3)

- งานวิจัยที่ผ่านมาขาดการวิเคราะห์ถึงผลกระทบในระยะยาวที่สะท้อนถึงความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ (economic viability) ของการทำนาข้าว
- อย่างที่ทราบกันดีว่า โครงการรับจำนำข้าวได้เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นคำถามที่ตามมา คือ
  - เมื่อนำรายได้หักลบด้วยต้นทุนการผลิต โครงการฯ สามารถช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีรายได้สุทธิต่อไร่เพิ่มขึ้นจริงหรือไม่ และคุ้มค่าเพียงใด
  - โครงการฯ สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มการใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการทำนาได้หรือไม่
  - ฟาร์มขนาดเล็ก กลาง หรือ ใหญ่ ได้รับผลกระทบอย่างไร

วัตถุประสงค์

โครงการฯ

เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อ *รายได้สุทธิต่อไร่*ของฟาร์มที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ

เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อ*การใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการทำนา*ของฟาร์มที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ

เพื่อศึกษา*ความแตกต่าง*ในผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อฟาร์มขนาดเล็ก (≤10 ไร่) กลาง และใหญ่ (>25 ไร่)

ทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์

โครงการรับจำนำข้าวได้มีการนำมาใช้ในประเทศไทยตั้งแต่ปีเพาะปลูก 2524/25 แต่รูปแบบและวัตถุประสงค์แตกต่างกันในรัฐบาลสมัยต่างๆ (สมพร อิศวิลานนท์ 2556)

1.Ghoshray (2011)
2.Chulaphan et al. (2012)
3.John (2013)
4.Mahathanaseth and Tauer (2014)

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อราคาและการส่งออกข้าว

1.Masang (1994)
2.นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2556, 2557)
3.คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (2556)

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อการยกระดับรายได้ของเกษตรกร

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2556, 2557)

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อการผลิตและต้นทุนการผลิตข้าว

งานวิจัยในอดีตประเมินผลกระทบของโครงการฯ ในหลายมิติ

ทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์ (2)

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อราคาและการส่งออกข้าว

งานศึกษาทุกชิ้นต่างระบุตรงกันว่า โครงการฯ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อราคาส่งออก โดยทำให้ความสามารถในการแข่งขันข้าวของไทยในตลาดโลกลดลงและไทยไม่มีอำนาจเหนือตลาดในการกำหนดราคาส่งออกข้าว

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อการผลิตและต้นทุน

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2556) พบว่า ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นหลังจากหลังมีโครงการฯ เช่น ค่าเช่านาในเขตภาคกลางเพิ่มขึ้นจาก 800-1,000 บาท เป็นมากกว่า1,000 บาทต่อไร่ต่อปี เป็นต้น นอกจากนั้น โครงการฯ ยังมีส่วนทำให้ผลผลิตข้าวนาปีเพิ่มสูงขึ้นด้วย

ทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์ (3)

ผลกระทบของโครงการฯ ต่อการยกระดับรายได้ของเกษตรกร

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2556) สรุปว่า ตั้งแต่เริ่มโครงการฯ ถึงฤดูนาปรังปี 55 เกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการฯ จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น 1.26 และ 0.11 แสนล้านบาท ตามลำดับ ขณะที่คณะกรรมการนโยบายข้าวฯ (2556) ประเมินว่าผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการได้รับรายได้เพิ่มขึ้น 1.27 และ 0.57 แสนล้านบาท ตามลำดับ

แต่ถ้าคิดรวมถึงฤดูนาปรังปี 56 (5 ฤดู) นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2557) ประเมินว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จะได้รับรายได้เพิ่มขึ้น 2.96 แสนล้านบาท โดยมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวม 5.61 แสนล้านบาท โดยกลุ่มเกษตรกรยากจนได้รับประโยชน์น้อยสุด

ทบทวนเอกสารเชิงสังเคราะห์ (4)

ผลการศึกษาในอดีตอาจเกิดปัญหาความเอนเอียงในการคัดเลือก (selection bias) และไม่ได้วิเคราะห์ผลกระทบในระยะยาวซึ่งสะท้อนถึงความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ

- รายได้สุทธิต่อไร่
- การใช้จ่ายลงทุนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการทำนา

ระเบียบวิธีวิจัย

- โดยปกติการประเมินผลกระทบของโครงการซึ่งเป็นการนำข้อมูลเชิงจุลภาคของผู้เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการมาเปรียบเทียบกันโดยตรงนั้น มักจะทำให้เกิดปัญหา “ความเอนเอียงในการคัดเลือก”
- แนวทางหนึ่งในการลดปัญหาข้างต้น คือ การใช้เทคนิค “แมทชิ่ง”
  - หลักการ: คัดเลือกกลุ่มเปรียบเทียบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมากที่สุด
- การศึกษาครั้งนี้เลือกใช้ “วิธีการแมทชิ่งโดยใช้คะแนนความโน้มเอียง” (Propensity Score Matching: PSM) ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในการประเมินผลกระทบของโครงการและนโยบายสาธารณะ

ระเบียบวิธีวิจัย (2)

การศึกษาครั้งนี้จะประเมินผลกระทบของโครงการโดยใช้แนวคิด *ผลกระทบของโครงการโดยเฉลี่ยที่มีต่อผู้เข้าร่วมโครงการ* (τ_{ATT}^{PSM})

$$\tau_{ATT}^{PSM} = E[Y_i^1 - Y_i^0 | T_i = 1] = E\{E[Y_i^1 | T_i = 1, P(X)] - [Y_i^0 | T_i = 0, P(X)] | T_i = 1\}$$

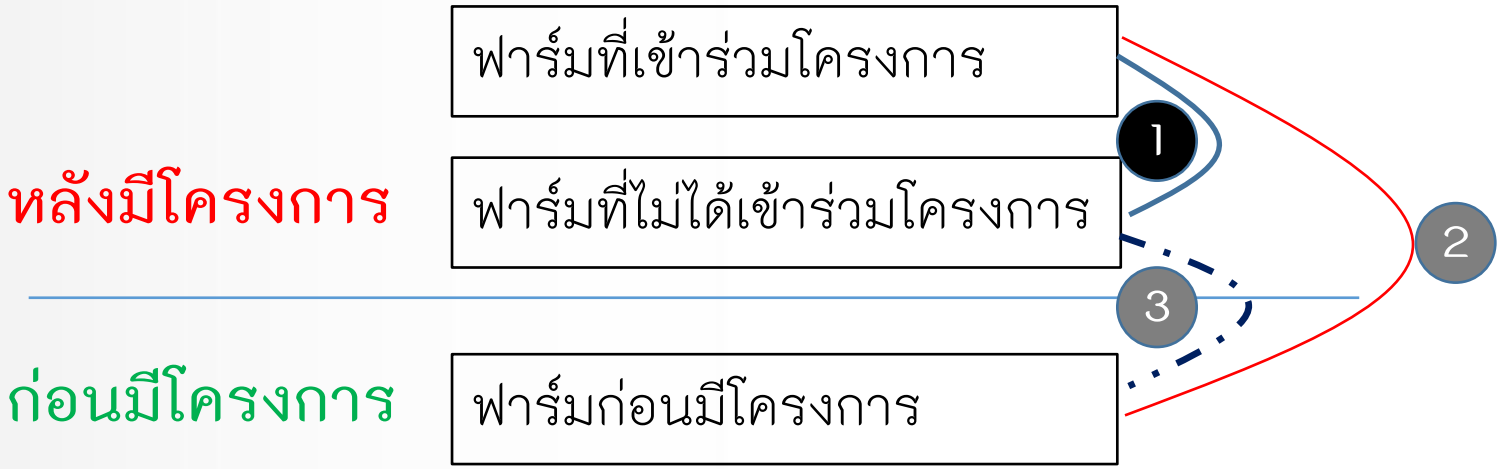

การประเมินผลกระทบของโครงการ

6 ขั้นตอน

1. ประมาณค่าคะแนนความโน้มเอียง (Estimating Propensity Score)
2. การเลือกรูปแบบของการแมทชิ่งโดยใช้คะแนนความโน้มเอียง: NN1 NN5 NN10 Kernel Radius (0.01 0.02 0.05)
3. ตรวจสอบ Overlap/Common Support
4. ประเมินคุณภาพของรูปแบบต่างๆ ในการแมทชิ่ง
5. ประมาณค่าความแปรปรวนเพื่อวัดนัยสำคัญทางสถิติ
6. การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของผลกระทบที่คำนวณได้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

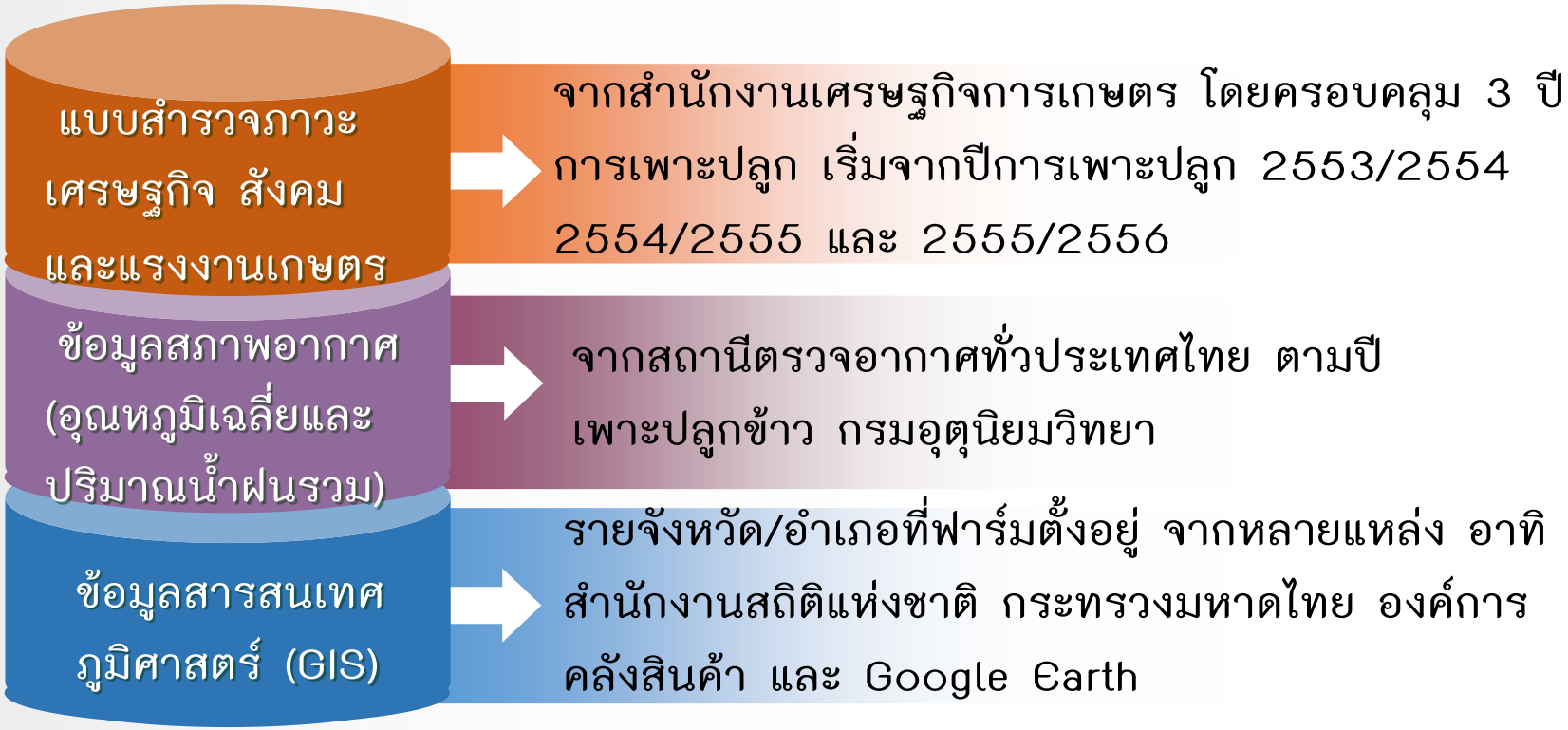

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผลลัพธ์ที่ต้องการวัด: รายได้สุทธิต่อไร่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน

ตัวแปรควบคุมต่างๆ

ลักษณะของเกษตรกร: เพศ อายุ จบการศึกษาม.ต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ

ลักษณะของฟาร์ม: มีรายได้หลักที่ไม่ได้มาจากฟาร์ม จำนวนไร่ที่เก็บเกี่ยวข้าว มีระบบชลประทาน นาตั้งอยู่ในพื้นที่ต่ำ ปานกลาง และสูง ปัญหาดินเค็ม ปัญหาดินเป็นทราย พื้นที่มีลักษณะลาดชันมาก จำนวนครั้งที่ปลูกข้าวในรอบปี ปลูกข้าวอย่างเดียว มีการเช่านา

ลักษณะของพื้นที่ที่ฟาร์มตั้งอยู่ (อำเภอ/จังหวัด): ระยะทางระหว่างฟาร์มกับเมืองหลัก อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน จำนวนฟาร์มในจังหวัดที่ฟาร์มตั้งอยู่ จำนวนจุดรับจำนำข้าว สัดส่วนของพื้นที่ปลูกข้าว ภูมิภาคของไทย (6 ภูมิภาค)

สถิติเชิงพรรณนาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ภาพรวม (Full Sample)	ก่อนมีโครงการ		หลังมีโครงการ			
			ฟาร์มที่ไม่ได้เข้าร่วม		ฟาร์มที่เข้าร่วม	
Variable	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.
รายได้สุทธิต่อไร่ (บาท/ไร่)	845	3,776	1,900	6,388	3,375	5,128
ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (บาท)	9,236	77,759	13,141	119,255	13,941	148,534
ความน่าจะเป็นในการจ่ายลงทุน	0.391	0.488	0.362	0.481	0.407	0.491
จำนวนตัวอย่าง	4,110		5,425		3,968	

ฟาร์มขนาดเล็ก	ก่อนมีโครงการ		หลังมีโครงการ			
			ฟาร์มที่ไม่ได้เข้าร่วม		ฟาร์มที่เข้าร่วม	
Variable	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.
รายได้สุทธิต่อไร่ (บาท/ไร่)	48	2,860	349	6,935	2,696	4,302
ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (บาท)	4,485	28,217	5,556	56,905	7,786	67,355
ความน่าจะเป็นในการจ่ายลงทุน	0.285	0.452	0.271	0.445	0.302	0.459
จำนวนตัวอย่าง	1,273		2,690		2,693	

การนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่างๆ มาเปรียบเทียบโดยตรงอาจก่อให้เกิดปัญหา Selection Bias

สถิติเชิงพรรณนาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย (2)

ฟาร์มขนาดกลาง	ก่อนมีโครงการ		หลังมีโครงการ			
			ฟาร์มที่ไม่ได้เข้าร่วม		ฟาร์มที่เข้าร่วม	
Variable	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.
รายได้สุทธิต่อไร่ (บาท/ไร่)	1,011	2,301	2,419	4,679	3,019	4,155
ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (บาท)	3,111	20,923	13,701	165,393	13,679	183,839
ความน่าจะเป็นในการจ่ายลงทุน	0.343	0.475	0.372	0.483	0.377	0.485
จำนวนตัวอย่าง	1,383		1,608		1,635	

ฟาร์มขนาดใหญ่	ก่อนมีโครงการ		หลังมีโครงการ			
			ฟาร์มที่ไม่ได้เข้าร่วม		ฟาร์มที่เข้าร่วม	
Variable	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.	Mean	Std. Dev.
รายได้สุทธิต่อไร่ (บาท/ไร่)	1,498	3,012	3,300	3,320	4,140	5,862
ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (บาท)	19,236	125,861	30,552	149,045	19,038	144,964
ความน่าจะเป็นในการจ่ายลงทุน	0.529	0.499	0.537	0.499	0.524	0.500
จำนวนตัวอย่าง	1,453		942		1,317	

การนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่างๆ มาเปรียบเทียบโดยตรงอาจก่อให้เกิดปัญหา Selection Bias

ผลการศึกษา: ภาพรวม (Full Sample)

ภาพรวม (Full Sample): ผลกระทบต่อรายได้สุทธิต่อไร่เพาะปลูกของฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	2,202 ***	2,185 ***	2,187 ***	2,176 ***	2,188 ***
	(130)	(121)	(143)	(128)	(159)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	1,356 ***	1,309 ***	1,197 ***	1,209 ***	1,195 ***
	(184)	(147)	(126)	(140)	(121)

ภาพรวม (Full Sample): ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	-7735	-1690	-738	-2403	-1470
	(7,033)	(4,996)	(4,221)	(5,753)	(4,612)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	-951	3,735	4,387	3,651	4,150
	(4,521)	(3,195)	(2,839)	(2,946)	(2,326)

ภาพรวม (Full Sample): ผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการใช้จ่ายลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	0.057 ***	0.035 ***	0.040 ***	0.040 ***	0.040 ***
	(0.017)	(0.013)	(0.009)	(0.011)	(0.011)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	0.033	0.044 **	0.046 **	0.039 ***	0.044 ***
	(0.023)	(0.019)	(0.017)	(0.013)	(0.014)

โครงการฯ ช่วยเพิ่มรายได้สุทธิต่อไร่ให้ทั้งฟาร์มที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับ 2,176 - 2,202 บาทต่อไร่ และ 1,195 - 1,356 บาท ต่อไร่ ตามลำดับ และช่วยเพิ่มความน่าจะเป็นในการใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม 0.033 – 0.057

ผลการศึกษา: กรณีฟาร์มขนาดเล็ก

กรณีฟาร์มขนาดเล็ก: ผลกระทบต่อรายได้สุทธิต่อไร่เพาะปลูกของฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	1,982 ***	1,779 ***	1,830 ***	1,758 ***	1,782 ***
	(239)	(238)	(176)	(210)	(224)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	196	179	297 *	255	287
	(268)	(235)	(179)	(283)	(275)

กรณีฟาร์มขนาดเล็ก: ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	1,743	2,345	2,641	2,793	2,648
	(2,933)	(2,579)	(2,469)	(2,033)	(2,246)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	163	823	757	829	792
	(1,904)	(1,785)	(1,740)	(1,904)	(1,847)

กรณีฟาร์มขนาดเล็ก: ผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการใช้จ่ายลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	0.053	0.027	0.029	0.026	0.027
	(0.034)	(0.027)	(0.020)	(0.030)	(0.029)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	0.022	0.021	0.018	0.022	0.019
	(0.029)	(0.023)	(0.018)	(0.026)	(0.017)

โครงการฯ ช่วยเพิ่มรายได้สุทธิต่อไร่ให้ฟาร์มขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการฯ เพียงกลุ่มเดียวเท่ากับ 1,758-1,982 บาทต่อไร่ ขณะที่ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์มเลย

ผลการศึกษา: กรณีฟาร์มขนาดกลาง

กรณีฟาร์มขนาดกลาง: ผลกระทบต่อรายได้สุทธิต่อไร่เพาะปลูกของฟาร์ม

	NN1		NN5		Kernel		Radius 0.02		Radius 0.05	
ผู้เข้าร่วม	1,455	***	1,512	***	1,488	***	1,500	***	1,478	***
	(179)		(153)		(123)		(155)		(139)	
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	969	***	1,180	***	1,149	***	1,172	***	1,164	***
	(334)		(232)		(187)		(250)		(205)	

กรณีฟาร์มขนาดกลาง: ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	7,856	6,836	6,797	6,427	6,884
	(5,567)	(5,225)	(4,914)	(5,281)	(4,786)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	1,090	3,482	6,130	2,860	4,770
	(9,725)	(7,654)	(6,736)	(8,420)	(7,146)

กรณีฟาร์มขนาดกลาง: ผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการใช้จ่ายลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1		NN5	Kernel		Radius 0.02	Radius 0.05	
ผู้เข้าร่วม	0.061	*	0.038	0.035		0.032	0.031	
	(0.031)		(0.026)	(0.024)		(0.026)	(0.021)	
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	0.066		0.043	0.053	*	0.055	0.054	*
	(0.042)		(0.036)	(0.031)		(0.036)	(0.031)	

โครงการฯ ช่วยเพิ่มรายได้สุทธิต่อไร่ให้กับฟาร์มขนาดกลางที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วม โครงการฯ เท่ากับ 1,455 – 1,512 บาทต่อไร่ และ 969 – 1,180 บาท ต่อไร่ ตามลำดับ แต่ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรเพิ่มการใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์มเลย

ผลการศึกษา: กรณีฟาร์มขนาดใหญ่

กรณีฟาร์มขนาดใหญ่: ผลกระทบต่อรายได้สุทธิต่อไร่เพาะปลูกของฟาร์ม

	NN1		NN5		Kernel		Radius 0.02		Radius 0.05	
ผู้เข้าร่วม	2,524	***	2,424	***	2,455	***	2,432	***	2,429	***
	(200)		(194)		(188)		(214)		(222)	
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	1,367	***	1,569	***	1,614	***	1,555	***	1,646	***
	(289)		(235)		(233)		(248)		(168)	

กรณีฟาร์มขนาดใหญ่: ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	(11,855)	(4,381)	(3,401)	(10,015)	(5,485)
	(12,304)	(8,407)	(7,269)	(9,801)	(9,377)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	(9,084)	2,027	973	(3,588)	(646)
	(17,512)	(14,366)	(12,381)	(15,970)	(12,832)

กรณีฟาร์มขนาดใหญ่: ผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการใช้จ่ายลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์ม

	NN1	NN5	Kernel	Radius 0.02	Radius 0.05
ผู้เข้าร่วม	0.037	0.041	0.017	0.033	0.027
	(0.041)	(0.033)	(0.034)	(0.029)	(0.029)
ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม	0.052	0.064	0.060	0.070	0.071
	(0.089)	(0.067)	(0.056)	(0.059)	(0.064)

โครงการฯ ช่วยเพิ่มรายได้สุทธิต่อไร่ให้กับฟาร์มขนาดใหญ่ที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เท่ากับ 2,424 – 2,524 บาทต่อไร่ และ 1,367 – 1,646 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

แต่ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรเพิ่มการใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อพัฒนาฟาร์มเลย

ข้อสรุป

- โครงการฯ มีส่วนส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มการใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำนาใน*ระยะยาว*น้อยมาก
- ฟาร์มขนาดใหญ่ได้ประโยชน์มากที่สุดจากโครงการฯ เมื่อเทียบกับฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก
- แม้ว่าโครงการฯ มีส่วนทำให้รายได้สุทธิต่อไร่ของฟาร์มเพิ่มขึ้น แต่อาจไม่คุ้มค่ากับงบประมาณมหาศาลที่ใช้ เพราะก่อให้เกิดผลเพียง*ระยะสั้น*เท่านั้น ไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรนำเงินที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

ข้อสรุป

	ผลผลิตข้าว (ล้านตัน)		
	ทั้งหมด	เข้าโครงการ	ไม่เข้าโครงการ
นาปี 2554/2555	25.87	6.92	18.95
นาปรัง 2555	12.24	14.86	-2.62
นาปี 2555/2556	26.6	14.62	11.98
นาปรัง 2556	10.74	7.62	3.12
นาปี 2556/2557	28.44	10.19	18.25
รวม	103.89	54.21	49.68
มูลค่าประโยชน์สูงสุด (แสนล้าน)	4.312	2.756	1.556
มูลค่าประโยชน์ต่ำสุด (แสนล้าน)	4.095	2.724	1.371

โครงการใช้เงินซื้อข้าว 9.85 แสนล้านบาท และคาดว่าจะขาดทุน 5.4-7.5 แสนล้านบาท (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2557)

ข้อเสนอแนะ

- การใช้นโยบายควรคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวให้มากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร
  - การจัดการความเสี่ยง ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อไร่ และเพิ่มคุณภาพ
- ควรมีแนวทางคู่ขนานที่ช่วยควบคุมการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตและทำให้เกษตรกรใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากโครงการฯ เพื่อการลงทุนในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต
- ควรพิจารณาหาแนวทางในการกระจายรายได้ให้*ฟาร์มขนาดเล็กและกลาง*ได้รับประโยชน์มากขึ้นจากโครงการฯ
  - ขีดความสามารถในการเข้าถึงประโยชน์ของเกษตรกรที่ทำนา
- งานวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาถึงผลกระทบของโครงการฯ ต่อการส่งเสริมสถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เช่น การลดภาระหนี้ เป็นต้น และเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับ ทั้งก่อนและหลังการมีโครงการฯ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ. 2555. รู้ลึก รู้จริง จำนำข้าว. กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2556. ยุทธศาสตร์ข้าวไทย การวิจัยพัฒนาข้าวไทยและการมองไปข้างหน้า. ชุดโครงการการเฝ้ามองนโยบายเกษตรไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญาเลขที่ RDG5420058.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. 2557. การคอร์รับชั่นกรณีศึกษา: โครงการรับจำนำข้าวทุกเม็ด. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- Abadie, A., Imbens, G.W. 2008. On the failure of the bootstrap for matching estimators. *Econometrica* 76 (6), 1537-1557.
- Chulaphan, W., Chen, S. E., Jatuporn, C., and Jierwiriyapant, P. 2012. The effect of rice price-pledging scheme on price transmission of rice markets in Thailand. *Asian Journal of Empirical Research* 2(5):141-148.
- Ghoshray, A., 2011. Underlying trends and price transmission of agricultural commodities. ADB Economics Working Paper Series No. 257. Asian Development Bank, Metro Manila, Philippines.
- John, A. 2013. Price relations between export and domestic rice markets in Thailand. *Food Policy* 42: 48-57.
- Mahathanaseth, I., Tauer, L.W. 2014. Thailand's market power in its rice export markets. *Journal of Agricultural & Food Industrial Organization*. Advance online publication. DOI: 10.1515/jafio-2014-0003
- Masang, B. 1994. An evaluation of incremental income of farmers participated in paddy pledging program crop year 1991/92. *Kasetsart Journal: Social Sciences* 15(2): 119 - 128
- Rosenbaum, P.R., Rubin, D.B. 1983. The central role of the propensity score in observational studies for causal effects. *Biometrika* 70 (1), 41-55.

ข้อมูลการติดต่อ

ผศ.ดร.วิษณุ อรรถวานิช

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

fecowna@ku.ac.th

ห้องพักอาจารย์ 2 ชั้น 3 อาคาร 1

โทรศัพท์ 02-561-3474 ต่อ 211